

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 1. maaliskuuta 2022
(OR. en)

6242/1/20
REV 1

COPEN 56
ENFOPOL 52
ENV 98
CRIMORG 18
JAI 144
CATS 16

ILMOITUS

Lähetäjä:	Suomen valtuuskunta
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Asia:	Kahdeksas keskinäinen arviointikierron – "Ympäristöriskillisuuden ennaltaehkäisyä ja torjuntaa koskevat EU:n politiikat: käytännön toteutus ja toiminta" Suomea koskevan kertomuksen jatkotoimet

Kunkin keskinäisen arviointikierron jatkotoimina kutakin jäsenvaltiota pyydetään antamaan neuvoston pääsihteeristölle tiedot toimista, joita se on toteuttanut sille annettujen suositusten johdosta.

Jatkotoimikertomus olisi esitettävä 18 kuukauden kuluessa asianomaisen arviointikertomuksen antamisesta.

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä Suomen tarkistettu jatkotoimikertomus, joka koskee asiakirjassa 8430/1/18 REV 1 DCL 1 esitetystä kahdeksannen keskinäisen arviointikierron arviointikertomuksessa annettuja suosituksia.

YMPÄRISTÖRIKOLLISUUTTA KOSKEVA KAHDEKSAS KESKINÄINEN

ARVIOINTIKIERROS –

SUOMEA KOSKEVAN KERTOMUKSEN JATKOTOIMET

– SUOMEA KOSKEVAN KERTOMUKSEN JATKOTOIMET

Englanninkielinen käännös, alkuperäinen teksti suomeksi

Aihetta "Ympäristörikollisuuden ennaltaehkäisyä ja torjuntaa koskevat EU:n politiikat: käytännön toteutus ja toiminta" koskevan kahdeksannen keskinäisen arviointikierroksen yhteydessä

Asiakirjassa ST 8430/1/18 REV 1 esitetty SUOMEA koskeva arviointikertomus hyväksyttiin lainvalvontatyöryhmässä/rikosasiayhteistyöryhmässä **21. kesäkuuta 2018**.

Esitämme näin ollen asiakirjassa 15538/4/15 esitettyjen menettelyjen mukaisesti kertomuksemme SUOMELLE edellä mainitussa arviointikertomuksessa annettujen suositusten jatkotoimista.

Yhteyshenkilö:

Ministry of the Interior
Finland

Monna Airiainen

Senior Specialist

Ministry of the Interior

Police Department/ Unit of International and EU Affairs

Kirkkokatu 12, PO 26

00023 Government of Finland

Puh. +358 295 488 360

monna.airiainen@govsec.fi

YLEISTÄ

Arviointi Suomen saavutuksista kahdeksannen keskinäisen arviointikierroksen

"Ympäristörikollisuuden ennaltaehkäisyä ja torjuntaa koskevat EU:n politiikat: käytännön toteutus ja toiminta" yhteydessä toteutettiin syksyllä 2017. Arviointiprosessiin osallistuivat sisäministeriö, Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi, Itä-Uudenmaan poliisilaitos, Rajavartiolaitos, Tulli, oikeusministeriö, Syyttäjälaitos, ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus SYKE. Samat osapuolet osallistuivat tämän jatkotoimikertomuksen laatimiseen osana sisäministeriön valvomaan prosessia.

Suomea koskevaan arviointiin sisältyi useita suosituksia Suomen viranomaisille. Tässä kertomuksessa pyritään vastaamaan suosituksiin ja antamaan tietoja täytäntöönpanon nykyisestä tilanteesta 18 kuukautta arvioinnin hyväksymisen jälkeen. Ulkoisen asiantuntijaryhmän arviointi Suomen saavutuksista on ollut merkittävä prosessi. Pääministeri Marinin johtaman nykyisen hallituksen ohjelmaan sisältyy kohta, jossa edellytetään tutkimusta tavoista tehostaa ympäristörikollisuuden ennaltaehkäisyä ja torjuntaa sekä ottaa käyttöön tehokas seuraamusjärjestelmä. Vuonna 2015 valmiiksi saadussa ensimmäisessä strategiassa ympäristörikollisuuden ehkäisemiseksi määritetään tiettyjä tavoitteita saavutettaviksi vuoteen 2020 mennessä. Nykyinen kansallinen ympäristörikollisuuden torjuntapolitiikka kattaa vuodet 2021–2022. Uusi strategia saatiin valmiiksi vuoden 2020 lopulla, ja siinä otettiin huomioon Suomea koskevaan jatkotoimikertomukseen sisältyvät suositukset.

Suosituksien Suomea koskevat - jatkotoimet

- **Suositus:** Selkeissä säännöissä olisi tehtävä ero hallinnollisten rikkomusten, vähäisten rikkomusten ja vakavien rikosten välillä.

Jatkotoimet: Suomessa hallinnollisista rikkomuksista ja vähäisistä rikkomuksista säädetään tavallisesti ympäristölainsäädännössä, ja vakavammista vankeustuomiolla rangaistavista rikoksista säädetään rikoslaisissa. Suomessa tällä hetkellä käytössä oleva järjestelmä on tehokas. Ympäristöviranomaiset, poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos ja Syyttäjälaitos ovat tehneet tehokasta yhteistyötä pitkään.

Kyseessä olevia sääntöjä sovelletaan menestyksekkäästi tiiviissä hallintojenvälisessä yhteistyössä, jossa tarvittava toimivalta ja oikeiden sääntöjen soveltaminen varmistetaan laajan asiantuntemuksen avulla. Ympäristörikollisuutta Suomessa tutkivat poliisin lisäksi Rajavartiolaitos ja Tulli omilla vastuualoillaan.

Tuomioistuimet ja oikeuskäytäntö määrittelevät viime kädessä rikosten, vähäisten rikkomusten ja vakavien rikosten välisen rajan.

- **Suositus:** Oikeudellisin järjestelyin olisi varmistettava, että paikalliset ja alueelliset viranomaiset ovat velvollisia ilmoittamaan poliisille myös vähäisistä rikkomuksista tai ottamaan käyttöön hallinnollisia seuraamusmaksuja.

Jatkotoimet: Suomen lainsäädännössä säädetään ympäristöviranomaisten velvoitteista raportoida ympäristörikollisuutta koskevista epäilyistään poliisille tutkintaa varten (esimerkiksi ympäristönsuojelulain 188 pykälän 1 momentti ja vesilain 14 luvun 2 pykälä). Viranomaiset päättävät tällä hetkellä itse siitä, milloin ne raportoivat rikoksista poliisille. Kunkin poliisilaitoksen alueella on alueellinen yhteistyöryhmä, jossa voidaan keskustella asioista. Poliisi ja Syyttäjälaitos ovat tarjonneet laajaa koulutusta myös ympäristöviranomaisille selvittääkseen "perustellun epäilyn" käsitettä, jota poliisi soveltaa esitutkinnan kriteerinä. Tämän ohella on käsitelty ongelmaa, joka liittyy sen määrittämiseen, onko teko vähäinen. Lisäksi ympäristöministeriö on neuvonut ja kouluttanut ympäristöhallintoa, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia sekä kunnallisia ympäristöviranomaisia soveltamaan lainsäädäntöä ja esittämään matalalla kynnyksellä poliisille pyyntöjä tutkia tällaisia tekoja ja laiminlyönnejä (Ympäristöhallinnon ohjeita, julkaisu 9/2014, s. 18).

Vertaisarvioinnissa keskityttiin nimenomaisesti jäterikoksiin. Suomen jätelaisissa säädetään hallinnollisista seuraamuksista lievemmille laiminlyönneille. Seuraamusmaksun soveltamisalaa laajennettiin jätelain uudella muutoksella (714/2021) kun tietyt vähäiset teot poistettiin rangaistussäännösten soveltamisalasta ja siirrettiin laiminlyöntimaksun soveltamisalaan.

- **Suositus:** Suomen olisi hyvä säätää hallinnollisia rikkomuksia koskevista seuraamuksista.

Jatkotoimet: Suomessa hallinnollisia rikkomuksia koskevista seuraamuksista säädetään erikseen kussakin ympäristölaissa. Oikeusministeriö nimitti 21. maaliskuuta 2017 työryhmän arvioimaan tarvetta ottaa käyttöön yleislainsäädäntöä rangaistusluonteisista hallinnollisista seuraamuksista ja laatimaan ehdotuksia tällaisen lainsäädännön käyttöönottoon vaadittaviksi säännöksiksi. Lisäksi työryhmälle annettiin tehtäväksi laatia ehdotus hallinnollisten seuraamusten sääntelyperiaatteiksi, joita käytetään lainvalmistelun tukena. (Oikeusministeriön työryhmä, mietintö rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan sääntelyn kehittämisestä 52/2018),

Asian käsittelyn jälkeen työryhmä totesi, että hallinnollisista seuraamuksista ei ole tarpeen antaa sääntelyä. Työryhmä laati kuitenkin ehdotuksen sääntelyperiaatteiksi, joita käytetään lainvalmistelun tukena, ja ehdotti, että nämä hallinnollisten seuraamusten määräämisen periaatteet asiaankuuluvine perusteluineen saatettaisiin osaksi Finlex.fi -sivustolla julkaistua Lainkirjoittajan opasta, jotta voidaan varmistaa periaatteiden todellinen vaikuttavuus.

Suositus: Ympäristöalan toimijoiden asiantuntemusta olisi lisättävä paitsi työssä oppimisen myös yhteisten koulutusten avulla.

Jatkotoimet: Poliisiammattikorkeakoulu, Syyttäjälaitos ja ympäristöministeriö ovat pitäneet yhdessä ympäristörikollisuutta koskevia koulutuskursseja kaikille keskeisille viranomaisille koko maassa. Vuosina 2017 ja 2018 järjestettiin perinpohjainen koulutusohjelma. Näiden kurssien jatkamista on suunniteltu, mutta rajoitetummassa määrin. Alueelliset yhteistyöryhmät pitävät vuosittain 1–2 yhteistä tapahtumaa, joihin sisältyy myös koulutusta.

Poliisi järjesti ympäristörikollisuutta koskevan kansainvälisen seminaarin Lahden kaupungin kanssa lokakuussa 2021. Syyttäjät ja ympäristöviranomaiset saivat vuonna 2021 koulutusta näytteenotosta ja sen merkityksestä Keskusrikospoliisin perustamalta rikostutkimuslaboratoriolta. Poliisiammattikorkeakoulu antaa jatkuvasti ympäristörikollisuuden ehkäisyä koskevaa koulutusta, johon myös sidosryhmät voivat osallistua. Lisäksi poliisi järjestää ympäristörikollisuutta käsitteleville alueellisille ryhmille seminaarin vuonna 2022.

Syyttäjälaitos antaa joka vuosi ympäristörikollisuutta koskevaa koulutusta syyttäjille ja sidosryhmien edustajille. Ympäristörikollisuuteen erikoistuneet syyttäjät osallistuvat säännöllisesti kansainvälisten ympäristörikollisuuden torjuntaverkostojen järjestämiin seminaareihin ja koulutuskursseihin. Ympäristöhallinto perusti vuonna 2020 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristörikollisuusyhteyshenkilöjen verkoston. Verkostoon kuuluu kaikista keskuksista osallistujia, jotka käsittelevät ympäristökysymyksiä. Verkosto kokoontuu useita kertoja vuodessa jakamaan tietotaitoa, kokemuksia ja tietoja ympäristörikollisuuden ehkäisyyn liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

- **Suositus:** Talousrikosyksiköihin olisi perustettava ympäristörikoksiin erikoistuneita yksiköitä tai ainakin olisi määritettävä todistetusti asiantunteva yhteyspiste.

Jatkotoimet: Kussakin poliisipiirissä on perustettu alueellisia yhteistyöverkostoja ympäristörikollisuuden torjumiseksi, jotta viranomaisten välillä voidaan varmistaa sujuva yhteistyö. Liiketoiminnan yhteydessä tehtyjen ympäristörikosten tutkinnat suoritetaan tavallisesti talousrikosyksiköissä kautta Suomen. Tämän tarkoituksena on varmistaa asianmukainen pätevyystaso esitutkintojen suorittamisessa ja pakkokeinojen soveltamisessa. Yhteistyöverkostot varmistavat, että asiaankuuluvat yhteyshenkilöt ovat tavoitettavissa kaikissa olosuhteissa.

Osana 1. lokakuuta 2019 voimaan tullutta uudelleenjärjestelyä Syyttäjälaitos otti asianmukaisesti huomioon erikoistumisen tarpeen laitoksessa. Olemassa olevaa erikoistumisen tasoa on vahvistettu perustamalla virkoja erityissyyttäjille. Eräs uudelleenjärjestelyn tavoite oli keskittää ja tehostaa asiantuntemusta ja parantaa ympäristöasioita koskevien syytetoimien koordinoitua. Valtakunnansyyttäjän toimiston antamien ohjeiden mukaan erityissyyttäjiä voidaan osoittaa käsittelemään asioita Suomen muissa osissa.

- **Suositus:** Lainvalvontaviranomaisia olisi kannustettava toimimaan ennakoivammin (esim. käyttämään tiedustelutietoa ja data-analyyseja), jotta saataisiin havaittua ja tutkittua enemmän rikoksia ja hankittua myös enemmän näyttöä.

Jatkotoimet: Ympäristölupien myöntäminen ja seuranta kuuluvat ympäristöviranomaisten toimivaltaan.

Valvontaviranomaisen suorittama noudattamisen seuranta perustuu yrittäjien esittämiin raportteihin, kansalaisten esittämiin ilmoituksiin, yrittäjien säännöllisesti esittämiin raportteihin, ympäristön tilaa koskevien raporttien tarkasteluun ja arviointiin sekä muihin valvontaviranomaisen keräämiin tietoihin. Lisäksi valvontaviranomaiselta edellytetään taloudellisten indikaattorien, kuten riski-indikaattorin, käyttöä sääntelytarkoituksia varten. Valvontaviranomainen pyrkii myös aktiivisesti keräämään tietoa ympäristöluvan piiriin kuuluvista toimista ja niihin liittyvistä päästöistä tekemällä tutkimuksia ja käymällä neuvotteluja.

Poliisihallitus perusti 1. kesäkuuta 2018 analyysiyksikön kehittämään yhdenmukaisen kansallisen analyysimenetelmän strategisella, taktisella ja operatiivisella tasolla.

Alueellisen toimintaympäristön tilaa ja muutoksia koskevan analyttisen datan tuottamiseen on luotu strategisen analyysin simulointimalli. Vuonna 2019 tehdyissä analyyseissä käsiteltiin ympäristörikollisuutta korostaen havainnoinnin, tutkinnan ja ennaltaehkäisyn merkitystä. Tuloksia käytetään perustana resurssien jakamiselle ja asianmukaisten toimien määrittämiselle, koulutuksen suunnittelulle, ehkäisevien toimien toteuttamiselle ja strategisen viestinnän kehittämiseksi. Lisäksi kukin operatiivinen poliisiyksikkö suorittaa omia alueellisia analyysejään.

Poliisi on myös perustanut hankkeen sellaisen riskiprofilointimallin kehittämiseksi, joka liittyy ympäristörikollisuuden ennaltaehkäisyyn jätealalla toimivien yritysten osalta. Hanke jatkuu vuoden 2023 loppuun.

Poliisihallinto on parantanut rikosteknisiä valmiuksiaan ympäristörikollisuuden tutkinnassa perustamalla Keskusrikospoliisiin kansallisen ympäristörikostorjunnan rikosteknisen koordinaattorin viran vuoden 2020 alussa. Tutkintakoordinaattori on asiantuntija, joka määrittää näytteenottoon liittyvän asianmukaisen tutkintamenettelyn kuullen syyttäjiä, rikostutkijoita, rikosteknistä laboratoriota ja asiantuntijakumppaneita. Hän osallistuu myös ympäristörikollisuuden tutkintaan omalla asiantuntemuksellaan. Koordinaattorin tehtäviin kuuluu neuvojen antaminen sekä syyttäjien ja rikostutkijoiden koulutus; näytteenottoa koskevien ohjeiden antaminen; parhaiden asiantuntijakumppanien määrittäminen; alihankkijoiden työn laadunvarmistus; tulosten todentaminen ja tulkinta; ja ympäristövaarojen arviointi.

Lisäksi Keskusrikospoliisiin on perustettu toukokuussa 2020 kansallisen ympäristörikostorjunnan koordinaattorin virka. Koordinaattori vastaa ympäristörikostutkintojen tilannekuvan luomisesta ja ylläpitämisestä, tällaisten tutkintojen valmiuksien ja rikosten paljastamiseksi tarkoitettujen toimien kehittämisestä sekä osallistumisesta yhteistyöhön poliisiyksikköjen ja verkostuneiden kumppaniryhmien kanssa ja sen kehittämisestä. Alueellisille ryhmille on myös pyritty luomaan ennustettavuutta, jotta alueellinen tilannekuva tekisi ympäristörikosten ehkäisystä mahdollisimman tehokasta.

Tulli valvoo kansainvälisiä tavaravirtoja eri ministeriöiden puolesta esimerkiksi tarkastamalla laittomia jätevirtoja. Tarkastusten on perustuttava riskianalyysiin, näytteisiin, tehostamistoimiin ja rikostiedustelutiedon avulla valittuihin kohteisiin.

- **Suositus:** Erityisten tutkintamenetelmien käyttöä olisi kannustettava, jotta laittomien siirtojen organisoijista saataisiin todisteet.

Jatkotoimet: Säännökset salaisten pakkokeinojen soveltamisperusteista esitetään pakkokeinolaissa (806/2011). Todellisuudessa salaisia pakkokeinoja voidaan käyttää ainoastaan tutkinnassa, joka koskee törkeää ympäristön turmelemista ja törkeää ympäristörikollisuutta. Joissain näistä tapauksista on sovellettu mainittuja keinoja tutkintaa ja todisteiden löytämistä varten (tutkinnasta vastaavilta johtavilta tutkijoilta ja virkamiehiltä saadut tiedot törkeiden rikosten ollessa kyseessä).

- **Suositus:** Tutkittujen ja syytteenpantujen tapausten määrää olisi lisättävä omaksumalla ennakoivampi toimintatapa ja hankkimalla vankempaa näyttöä, mikä myös lisäisi tuomioiden määrää.

Jatkotoimet: Todettujen tapausten tutkinnassa on toteutettava viipymättä kiireellisiä toimenpiteitä; tapahtuma on siis dokumentoitava ja kaikki tarvittavat näytteet on otettava. Järjestelmällinen näytteenotto toteutetaan yhteistyössä poliisin ja ympäristöviranomaisten kanssa, millä varmistetaan todisteiden luotettavuus esitutkinnassa ja oikeuskäsittelyissä.

- **Suositus:** Näytteet olisi säilytettävä ja analysoitava turvallisessa, puolueettomassa ja sertifioitussa laboratoriossa, joka voisi olla lainvalvontaviranomaisten hallinnoima.

Jatkotoimet: Suomessa ympäristörikosten rikostekninen tutkinta suoritetaan paikallisen poliisin rikosteknisissä yksiköissä (rikospaikkatutkinta ja näytteenotto) ja Keskusrikospoliisin rikosteknisessä laboratoriossa (laboratorioanalyysit). Sekä rikosteknisissä yksiköissä että laboratoriossa on käytössä ISO 17025 -standardin mukaisesti sertifioitua laadunhallintajärjestelmät. Standardissa esitetään tiukat kriteerit näytteiden merkinnälle, analyysille ja säilytykselle sekä tulosten raportoinnille. Akkreditointijärjestelmä on paljon tiukempi kuin esimerkiksi ISO 9000 -sertifiointi ja edellyttää korkeaa puolueettomuuden ja riippumattomuuden tasoa.

Lisäksi riippumaton akkreditointilaitos tarkastelee akkreditoitun laboratorion toimintaa vuosittain. Suomen kansallinen akkreditointielin on FINAS-akkreditointipalvelu, joka kuuluu Suomen turvallisuus- ja kemikaaliviraston Tukesin alaisuuteen. Koska ympäristörikollisuuteen liittyvät rikostekniset analyysit suoritetaan poliisin tiloissa, turvallisuusnäkökohdat otetaan asianmukaisesti huomioon. Rikostekninen laboratorio avustaa ympäristörikostutkinnan kohteita koskevan näytteenoton suunnittelussa. Laboratorio toimittaa myös näytteenottotarvikkeet poliisiyksiköille.

Koska ympäristörikollisuuden kirjo on erittäin laaja, yksi laboratorio ei pysty käytännössä pitämään yllä vaadittavia analyysivalmiuksia kaikkia rikosteknisiä tarpeita varten. Siksi rikostekninen laboratorio käyttää joissakin analyyseissa todennettuja toimivaltaisia alihankkijalaboratorioita. Alihankkijoilla on oltava käytössä rikosteknisen laboratorion soveltaman laadunhallintajärjestelmän kanssa samanlainen laadunhallintajärjestelmä.

- **Suositus:** Lainvalvontaviranomaisten ja SYKE:n välistä yhteistyötä olisi tehostettava sen takaamiseksi, että kaikki rikosprosessin kannalta olennainen tieto saadaan käsiteltyä.

Jatkotoimet: SYKE otti tammikuussa 2021 käyttöön uuden kansainvälisiä jätteiden siirtoja koskevan tietojärjestelmän. Muut viranomaiset (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Tulli ja poliisi) voivat saada pääsyn tietokantaan tietojen etsimiseksi.

Kansainvälisiä jätteiden siirtoja valvovan lainvalvontaviranomaisen ominaisuudessa SYKE laati vuoden 2019 alussa näitä toimia koskevat suuntaviivat (Kansainvälisiä jätteiden siirtoja koskevat suuntaviivat alueellisille sääntelyviranomaisille) mainittujen viranomaisten pyynnöstä. Suuntaviivat päivitettiin vuonna 2022. Vastuun jakaminen valvontaviranomaisten kanssa otetaan huomioon myös kansainvälisiä jätteiden siirtoja koskevassa tarkastussuunnitelmassa, jota edellytetään jätteensiirtoasetuksessa. Tulli ja SYKE tekevät yhteistyötä kansallisten ja kansainvälisten rikostrendien seurannassa vuosittaisten valvontaoperaatioiden suunnittelua ja prioriteettien määrittämistä varten.

- **Suositus:** Jäte- ja ympäristörikosten torjunnan määrärahoja olisi lisättävä, ja ne olisi jaettava tasaisesti näiden rikosten torjunnasta, havaitsemisesta ja syytteenpanosta vastuussa oleville laitoksille.

Jatkotoimet: Pääministeri Rinteen ja pääministeri Marinin johtamien viimeisimpien hallitusten ohjelmiin sisältyy aloite, jonka mukaan ympäristönseurantaan olisi osoitettava enemmän varoja. Suomessa noudatetaan yleisesti periaatetta, jonka mukaan talousarviovaroja ei tavallisesti osoiteta ennalta määritettyihin toimiin.

- **Suositus:** Ympäristörikollisuuden torjuntaan olisi osoitettava enemmän varoja, mahdollisesti käyttämällä rikoksista saatua hyötyä. Korkeiden varastointikustannusten ongelma olisi pyrittävä ratkaisemaan. Tavaroista voitaisiin hankkiutua eroon ennen rikosprosessin päättymistä muuttamalla ne rahaksi. Todisteet säilyisivät joka tapauksessa, kun asiantuntija dokumentoi tavarat ennen niistä luopumista.

Jatkotoimet: Vuosina 2019–2020 toteutettiin hallituksen rahoittama hanke ympäristörikoshöytyjen tilannekuvan selventämiseksi. Hankkeen loppuraportti on saatavilla valtioneuvoston julkaisuarkistossa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162606>.

Suomessa rikollisilta menetetyksi tuomittua omaisuutta ei korvamerkitä erityiseen tarkoitukseen, koska se häittäisi voimakkaasti eduskunnan budjettivaltaa ja olisi näin ollen perustuslaillisesti ongelmallista. Varastointikustannusten osalta voidaan noudattaa sakon täytäntöönpanosta annetun lain 39 pykälää, jonka mukaan täytäntöönpanotoimesta voidaan määrätä, vaikka menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei olekaan täytäntöönpanokelpoinen, jos menetetyksi tuomittu omaisuus on helposti pilaantuvaa, arvoltaan nopeasti alenevaa tai huomattavia varastointi- tai hoitokustannuksia aiheuttavaa tai jos muut vastaavat syyt edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä. Takavarikoitu (jäädytetty) omaisuus tai esine voidaan myydä jo ennen tuomiota pakkokeinolain 7 luvun 13 pykälän ja ulosottoaaren 8 luvun 7 pykälän nojalla esimerkiksi, jos omaisuuden tai esineen arvo vähenee nopeasti tai sen ylläpitäminen on kallista. Kansallisessa lainsäädännössä mahdollistetaan siis omaisuuden rahaksi muuttaminen ennen rikosoikeudellisten käsittelyjen päättymistä.

Lisäksi olisi huomattava, että jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta annetussa asetuksessa (EU) 2018/1805 edellytetyt kansalliset säännökset ovat tulleet voimaan 19. joulukuuta 2020.

Jo toteutettujen toimenpiteiden osalta viitataan oikeusministeriön ja sisäministeriön yhdessä käynnistämään LEAN-hankkeeseen, jossa arvioidaan rikosketjun toimivuutta sekä viranomaisten soveltamia käytäntöjä ja menettelyjä. Lisäksi osana oikeusministeriön toimintasuunnitelmaa epävirallisen ja harmaan talouden torjumiseksi nimitettiin työryhmä (Valtakunnanvoudinviraston alaisuuteen) tutkimaan tapoja parantaa rikoksen tuottaman hyödyn ja tekaistujen perusteiden jäljittämisen, takavarikoimisen ja takaisin perimisen tehokkuutta pakkotäytäntöönpanoa varten. Toinen valtakunnansyyttäjän toimiston johtama työryhmä on tutkinut tapoja parantaa täytäntöönpanotoimien tehokkuutta oikeudellisesti täytäntöönpanokelpoisen tuomion antamisen jälkeen erityisesti kansainvälisissä tapauksissa.

SYKE on ottanut kansainvälisten jätteiden siirtojen osalta käyttöön menettelyn, joka on tarjonnut ratkaisuja pitkistä varastointiajoista johtuviin ongelmiin. Jos syntyy epäily laittomasta jätteiden siirrosta, SYKE tekee päätöksen, jossa viejä velvoitetaan huolehtimaan jätteeksi luokitelluista tavaroista. Jos viejä ei noudata tällaisessa päätöksessä esitettyjä määräaikoja, SYKE huolehtii jätteestä ja perii kustannukset viejältä (jätteensiirtoasetuksen 24 ja 25 artikla).

- **Suositus:** Suomen olisi tehostettava yhteistyötä kolmansien maiden kanssa.

Jatkotoimet: Suomen ympäristökeskus tekee yhteistyötä kolmansien maiden jätteensiirtoviranomaisten kanssa epäiltyjen laittomien jätteensiirtojen osalta tapauskohtaisesti. IMPEL-verkoston jätteitä ja rajatylittäviä siirtoja käsittelevän ryhmän puitteissa tehdään yleistä yhteistyötä.

Eurojust on tehnyt joidenkin kolmansien maiden kanssa kansainvälisiä sopimuksia, joissa mahdollistetaan yhteistyö rikosasioissa Eurojustin ja kyseisten kolmansien osapuolten välillä. Suomi on Eurojustin aktiivinen jäsen.

Norjan ja Islannin kanssa on tehostettu uhanalaisten lajien laittoman kaupan torjumista koskevaa lainvalvontayhteistyötä.

- **Suositus:** Ympäristörikosten torjunnasta vastaavien Suomen viranomaisten, lähinnä ympäristöministeriön, olisi järjestettävä säännöllisesti yleisölle suunnattuja tiedotuskampanjoita, joissa ihmisiä kannustetaan noudattamaan lakia ja selitetään, millainen toiminta on sallittua ja millainen kiellettyä. Ympäristöviranomaisten olisi oltava johtavassa asemassa yleisen tietämyksen lisäämisessä siitä, mitä vahinkoa ja haittaa ympäristölle aiheutuu ympäristölupia koskevista rikkomuksista. Niiden olisi myös kerrottava aktiivisesti yleisölle havaituista tapauksista ja aiheutuneista vahingoista.

Jatkotoimet: Eräs ympäristörikollisuuden ehkäisyä koskevan vuosien 2021–2022 toimintaohjelman tavoitteista on lisätä yleistä tietoisuutta ympäristö- ja luonnonsuojelulainsäädännön asettamista velvoitteista. Ohjelmassa korostetaan, että kansalaisten on tärkeää raportoida ympäristörikoksista. Vastuu tämän tavoitteen käytännön täytäntöönpanosta on pääasiassa alueellisilla toimijoilla ja erityisesti alueellisten viranomaisten perustamilla yhteistyöryhmillä.

Alueellisia toimijoita kannustetaan osallistumaan ympäristörikosten ehkäisyä koskeviin teemaviikkoihin ja toteuttamaan tosiasiallista seurantaa. Suosituksen toteuttamiseksi järjestetään tiedotuskampanjoita, ja median avulla lisätään tietoisuutta ympäristörikosten ehkäisystä. Alueellisesta valvonnasta ja tiedotuskampanjoista on jo saatu myönteisiä kokemuksia.

- **Suositus:** Yksityisen sektorin osallistumista olisi lisättävä.

Jatkotoimet: Lisätään eturyhmien tietoisuutta mahdollisuuksista ehkäistä ympäristörikollisuutta.

Poliisi on pyrkinyt antamaan mediassa tietoja eri tapahtumista kohteiden seuraamiseksi ja ennaltaehkäisevän vaikutuksen saavuttamiseksi.

Tulli on toteuttanut toimia yhteistyön edistämiseksi ulkomaisten kauppa- ja logistiikkatoimijoiden kanssa toimialallaan. Yhteistyöllä luodaan toimijoille edellytykset tunnistaa riskit ja sopia tapahtumien raportoinnista.

- **Suositus:** Olisi suunniteltava menetelmä, jolla kerätään järjestelmällisesti luotettavia ja ajantasaisia tilastotietoja ilmoitusten, esitutkintojen, syytteenpanojen ja tuomioiden määristä.

Seuranta: Poliisi kerää seurantatietoja ympäristörikoksista ja niihin liittyvistä tutkinnoista nykyisen poliisiasian tietojärjestelmänsä (Patja) avulla. Patja tullaan korvaamaan edistyneemmällä järjestelmällä nimeltään Vitja. Poliisihallitus laatii vuosittain yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa yhteenvetokertomuksen ympäristörikollisuudesta.

Poliisilla on ollut vuodesta 2021 lähtien käytössä ympäristörikoksia koskeva tilannekuvatoiminta, jossa kerätään tilastoja ja seurataan ympäristörikosten määriä, ilmiöitä ja tuomioita. Luvut raportoidaan selonteossa kolme kertaa vuodessa.

Suosituksset Euroopan unionille, sen toimielimille ja muille jäsenvaltioille

- **Suositus:** Menettelyn nopeuttamiseksi jäsenvaltioita olisi kehotettava sisällyttämään oikeus- ja virka-apupyynnöihin kaikki asiaankuuluvat tiedot (mm. pyynnön esittävän henkilön sähköpostiosoite ja puhelinnumero).